

Пропозиції! Дослідження, в рамках державної програми Транспортної стратегії України показують: у великих загальномережових вузлах державного, районного, обласного і міжнародного рівня, таких як Київський, Дніпропетровський, Донецький, Харківський, Луганський, Маріупольський, Львівський, Ужгородський, Рівненський, Севастопольський, Сімферопольський, Одеський доцільне створення мережі регіональних терміналів і ТЛЦ, об'єднаних в регіональні транспортно-логістичні системи на основі формування єдиної системи організаційно-економічного, фінансового, інформаційного, кадрового і правового забезпечення управління системою матеріальних потоків

Список використаних джерел

1. Румянцев А.П. Міжнародна торгівля [навчальний посібник] / А.П. Румянцев, А.І. Башинська, І.М. Корнілова - К.: Центр навчальної літератури, 2008. - 376 с
2. Хохлюк А.Н. Міжнародні залізничні перевезення.[монографія] / А.Н. Хохлюк - К.: Центр навчальної літератури, 2009. - 276 с
3. Цветов Ю.М. Основы организации транспортного обеспечения внешнеторговых связей Украины [монография] / Ю.М.Цветов - К.: ВАТ «КТП-Центр», 2008. - 581 с.
4. Назаренко В.М.Транспортное обеспечение внешнеэкономической деятельности.[монография] / В.М. Назаренко, К.С. Назаренко / Центр экономики и маркетинга. - М., 2006. - 320 с.
5. Жихарева В.В. Экономические основы деятельности судоходных компаний. [монография] / В.В. Жихарева - Одесса: Латстар, 2009. - 219 с.
6. Николаев С.Д. Внешнеторговые транспортные операции и логистика [монография] / Д. С. Николаев, Л.С. Березовиков, В.М. Назаренко. - М.: ООО «Анкил», 2006. - 356 с.

Ключові слова: логістичні розподільні центри, міжнародні логістичні системи, перевезення, вантажообіг, транспорт, транспортний коридор

Ключевые слова: логистические распределительные центры, международные логистические системы, перевозки, грузооборот, транспорт, транспортный коридор.

Keywords: logistic distributive centers, international logistic systems, transportations, turnover of goods, transport, transport corridor

УДК 336:001.895 (477)

Стреліна О. М., к.е.н, доцент,

Михайлюк М. С.

Донецький національний університет

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В УКРАЇНІ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ЇХ ЖИТТЄВИХ ЦИКЛІВ

Стреліна О. М., Михайлюк М. С. Проблеми фінансування інноваційних проектів в Україні на різних етапах їх життєвих циклів. Розглянуто проблеми фінансування інноваційних проектів в Україні на різних етапах їх життєвих циклів. Доведено, що найбільшій ефективності у фінансуванні інноваційних проектів можна досягти, залучаючи різні типи інвесторів (зокрема «бізнес-ангелів» та венчурних інвесторів) на різних етапах життєвого циклу проектів. Запропоновано нове поняття «інноваційного ліфту».

Стрелина Е. Н., Михайлюк М. С. Проблемы финансирования инновационных проектов в Украине на различных этапах их жизненных циклов. Рассмотрены проблемы финансирования инновационных проектов в Украине на различных этапах их жизненных циклов. Доказано, что наибольшей эффективности в финансировании инновационных проектов можно достичь, привлекая различные типы инвесторов (в частности «бизнес-ангелов» и венчурных инвесторов) на различных этапах жизненного цикла проектов. Предложено новое понятие «инновационного лифта».

Strelina Helen, Mikhailuk Maria. Problems of financing of innovative projects in Ukraine on the different stages them life cycles. The problems of financing of innovative projects in Ukraine are considered on the different stages them life cycles. It is proved that most efficiency it is possible to attain in financing of innovative projects, attracting the different types of investors (in particular «business-angels» but venture investors) on the different stages of life cycle of projects. A new concept is offered «innovative lift».

Постановка проблеми. Активізація інноваційної діяльності підприємств в умовах ринкової економіки пов'язана передусім з пошуком джерел і форм інвестування, які мають забезпечити баланс між інноваційними витратами та фінансовими можливостями. Фінансування інноваційної діяльності визначає успіх чи невдачу інноваційних програм і проектів. Здатність підприємства-інноватора акумулювати достатньо коштів для реалізації інноваційних задумів впливає на швидкість виведення інновації на ринок, а отже - на її комерційний успіх. Однак не кожна підприємницька структура має достатньо власних коштів для цього, що зумовлює пошук інших джерел їх надходження. Вирішення проблем інноваційного розвитку є складним і тривалим процесом, їх подолання потребує негайних заходів, залучення фінансових ресурсів, що обумовлює актуальність дослідження проблем фінансування інноваційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українській економічній літературі широко представлені загальні поняття та міркування щодо джерел та форм інвестування інноваційних проектів в національній економіці. Проблемою фінансування інноваційних проектів на початкових стадіях розвитку займалися такі науковці як: Г. Л. Піратовський, І.С. Кузнецова та ін. Вивченням проблеми державної підтримки розвитку інноваційних проектів займалися О.Ф. Морозов, І.О. Галиця та ін. Також відомі праці, спрямовані на систематизацію світового досвіду даної проблеми, наприклад, дослідження Д. Л. Старокадомського, А.С. Малишева, Б. А. Маліцького та ін.

Проте практично відсутні дослідження проблеми фінансування інноваційних проектів в Україні саме на окремих стадіях їх розробки. З цих питань представлена переважно несистематизована фактична інформація, публіцистичні огляди та інтерв'ю, міркування експертів-практиків, які часто мають протилежне бачення ситуації. Це стримує розвиток досліджень зі споріднених проблем інноваційного та інвестиційного розвитку України.

Мета статті полягає в аналізі існуючої в Україні ситуації стосовно джерел та форм фінансування інноваційних проектів на різних етапах їх життєвих циклів.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 325 Господарського кодексу України: «інноваційною діяльністю у сфері господарювання є діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій із метою виконання довгострокових науково-технічних програм із тривалими термінами окупності витрат і упровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя».

Формами інвестування інноваційної діяльності є:

- державне (комунальне) інвестування, яке здійснюється органами державної влади або органами місцевого самоврядування за рахунок бюджетного коштів та інших джерел відповідно закону;

- комерційне інвестування, яке здійснюється суб'єктами господарювання за рахунок власних або позикових засобів із метою розвитку бази підприємництва;
- соціальне інвестування, яке здійснюється в об'єкти соціальної сфери та інших невиробничих сфер;
- іноземне інвестування, яке здійснюється іноземними юридичними особами або іноземцями, а також іншими державами;
- загальне інвестування, яке здійснюється суб'єктами України разом із іноземними юридичними особами або іноземцями [1].

Відповідно до ст. 18 Закону України «Про інноваційну діяльність» джерелами фінансової підтримки інноваційної діяльності є: кошти державного бюджету України; кошти місцевих бюджетів і кошти бюджету Автономної Республіки Крим; власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ; власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності; кошти (інвестиції) будь-яких фізичних і юридичних осіб; інші джерела, не заборонені законодавством [2].

В умовах економіки України розраховувати на значне бюджетне фінансування інноваційної діяльності неможливо. Тому для більшості вітчизняних підприємств основним джерелом стимулювання нововведень є власні або позикові кошти та іноземні інвестиції.

Зокрема, останнім часом успішність економічної діяльності в інноваційній сфері дедалі тісніше ставиться у залежність від ступеня залучення кредитних ресурсів банківських установ до системи фінансового забезпечення відтворювальних процесів. Таким чином, банки стають одними з учасників інноваційного процесу, забезпечуючи не тільки його фінансування, а й зв'язок між усіма учасниками - державою, інвестиційно-інноваційними фондами, науково-технічними установами та споживачами. Проте існуючі механізми кредитування і надто високі ставки за кредити в Україні не сприяють надходженню фінансових ресурсів у сферу інновацій.

Починаючи ще з 70-80 років, у розвинутих країнах виникли нові тенденції розвитку інноваційної діяльності - венчурні фірми (в Україні - малі науково-технічні підприємства). Потім з'явився новий в Україні венчурний капітал - різновид фінансового капіталу в сфері венчурного бізнесу. Згодом виникла мережа технопаркових структур, які стали організаційною формою інноваційної діяльності. І, насамкінець, у всіх розвинутих країнах, поряд зі здійсненням державної науково-технічної політики, була законодавчо створена державна система економічного стимулювання та підтримки венчурного бізнесу.

Вихід на перший план венчурних фірм порівняно з науковими центрами великих фірм був зумовлений їх більшою гнучкістю, меншими витратами, меншим фінансовим ризиком при отриманні негативного результату, а також можливістю підключення великих фірм до інноваційної діяльності при успішному завершенні наукових досліджень і настанні стадії промислового освоєння нових розробок. У сучасних умовах саме венчурний бізнес фінансує біля 4/5 усіх винаходів і нововведень в Україні [5].

Інноваційні проекти проходять у своєму розвитку 4 основні стадії: Зародження - Розгортання - Ранній зріст - Зрілість. Розглянемо основні джерела фінансування на різних стадіях розвитку інноваційного проекту (рис. 1).

Венчурний капітал надається формальним та неформальним сектором. В неформальному секторі фінансуванням проектів на початкових стадіях їх розробки займаються, як правило, приватні особи («business angels»), які вкладають «посівний капітал» («seed finance»). Основне поле діяльності бізнес-ангелів - це сектор так званої «прогаліни» (equity gap) фінансового ринку - ситуації, коли компанії, що розвиваються або створюються, відчувають дефіцит власних фінансових ресурсів для фінансування розвитку, не маючи доступу до інших форм залучення ресурсів (кредити, фондовий ринок). Інвестуються проекти (підприємства), які мають значний потенціал зростання, не зважаючи на високий ризик, і зазвичай на початковому етапі життя проекту [4].

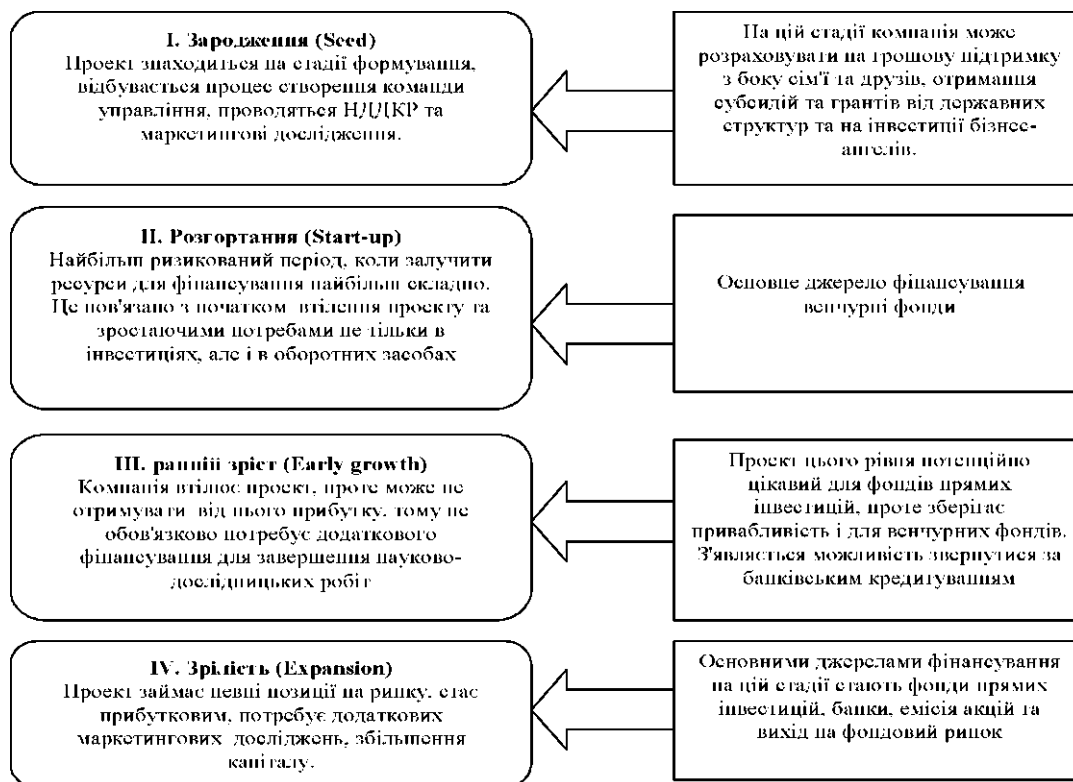

Рис. 1. Джерела фінансування на різних стадіях розвитку інноваційного проекту [4,5]

Розмір інвестицій бізнес-ангелів знаходиться в межах від 10 тис. до декількох мільйонів доларів і зазвичай складає 5-20% їх коштів. Бізнес-ангели часто здійснюють декілька інвестицій, тим самим розподіляючи свої вкладення і знижуючи ризики. Вони можуть здійснювати інвестиції від свого імені або через свої компанії, що може бути пов'язано з оподаткуванням або іншими причинами. Зазвичай бізнес-ангели не афішують свою діяльність і віддають перевагу анонімності, тому оцінити реальний розмір ринку неформальних інвестицій неможливо.

В Україні професійні бізнес-ангели поки відсутні, однак «ангельська» мережа в Україні створюється з 2006 р., коли виникла Асоціація «Приватних інвесторів України». Це єдине об'єднання інвесторів в Україні, яке є повноправним членом European Business Angel Network (EBAN). До складу EBAN входить більш ніж 60 мереж приватних інвесторів, які об'єднують біля 10 тисяч активних інвесторів в 22 країнах Європи.

Кількість активних бізнес-ангелів в Європі оцінюється експертами в 125 тис. чоловік. Кількість же потенційних приватних інвесторів перевищує цей показник в 10 разів. В США близько 80% проектів на стадії старт-апа фінансується саме «ангелами». У Великобританії близько 18 тис. «ангелів» вкладають близько 500 млн. фунтів в 3,5 тис. підприємств. [4].

Що стосується України, то офіційної статистики з цієї проблематики не має. В асоціацію «Приватні інвестори України» входять близько 50 чоловік, але, за даними експертів, насправді в Україні приватних інвесторів значно більше. Просто вони достатньо роз'єднані і прагнуть не афішувати свою діяльність. Це складає досить серйозні труднощі для підприємця під час пошуку потенційного інвестора. З іншого боку, самі бізнес-ангели скаржаться на неефективність існуючих джерел інформації. Адже, якщо була б доступною для бізнес-ангелів необхідна база даних по старт-апам, вони могли б профінансувати набагато більшу кількість проектів.

Можливий варіант вирішення проблеми недоліку інформації - створення мережі бізнес-ангелів. Підприємцям це дає можливість презентувати свій проект відразу багатьом потенційним інвесторам, а вони у свою чергу дістають доступ до відповідної бази даних, в якій можуть вибрати проекти, що їх цікавлять. Подібна система працює в Німеччині, США,

Великобританії і навіть в Росії. У завдання таких мереж і асоціацій входить надання підприємцям консалтингових послуг з підготовки проектів і організації їх презентацій. Наприклад, в Росії працює кілька організацій бізнес-ангелів, найбільші з яких Національна мережа бізнес-ангелів «Приватний капітал» та Національне Співдружність Бізнес-ангелів. Присутні і більш невеликі регіональні спільноти бізнес-ангелів. У місті Москві це Столична Мережа Бізнес-ангелів [4].

Асоціації бізнес-ангелів беруть на себе також і деякі зобов'язання відносно подальшого нагляду за проектами, а за певних умов навіть беруть участь в їх управлінні. Хоча в мережі бізнес-ангелів серйозна, ґрунтовна, кінцева експертиза проектів не проводиться, і асоціація не бере на себе ризику за результат. Цим займаються вже ініціатор і сам інвестор.

Розглянемо основні переваги та недоліки інвестицій бізнес-ангелами (рис. 2):

Рис. 2. Переваги та недоліки інвестицій бізнес-ангелами

Фінансування на подальших стадіях інноваційних проектів переходить з неформального до формального сектору. На пізніших стадіях розвитку інвестованих компаній (Early growth, Expansion) розміри фінансування значно більші. Займаються цим найчастіше спеціальні інститути. Організаційна структура типового венчурного інституту виглядає таким чином. Він може бути утворений або як самостійна компанія «фонд», або як обмежене партнерство. У деяких країнах під венчурною компанією «фондом» розуміють асоціацію партнерів, а не компанію як таку. Директори і управлінський персонал можуть бути найняті як самим фондом, так і окремою компанією, що управляє, або керівником, що надає свої послуги фонду.

З одного боку, венчурний капіталіст самостійно ухвалює рішення про вибір об'єкту для внесення інвестицій, бере участь в роботі ради директорів і всіляко сприяє зростанню і розширенню бізнесу цієї компанії. З іншого - остаточне рішення про здійснення інвестицій приймає інвестиційний комітет, що представляє інтереси інвесторів. Зрештою отриманий венчурним інвестором прибуток належить тільки інвесторам, а не йому особисто. Він має право розраховувати тільки на його частину. Крім того, компанія, що управляє, або приватні особи, співробітники управлінського штату, так само як і генеральний партнер, можуть розраховувати на частку від прибутку фонду, що зазвичай досягає 20%. В табл. 1 наведено основні відмінності між бізнес-ангелами та венчурними інвесторами при фінансуванні інноваційних проектів:

Основні відмінності між бізнес-ангелами та венчурними інвесторами

Відмінності	Бізнес-ангели	Венчурні інвестори
1) Особисті	Підприємці	Керівник з фінансів
2) Кошти, що інвестуються	Власні кошти	Кошти фінансових закладів
3) Фірми, в які направляються інвестиції	Малі, на ранній стадії	Середні та великі, на пізній стадії
4) Аналіз та обстеження	Мінімальне	Екстенсивне
5) Місцезнаходження інвестицій	Зацікавлений	Менш зацікавлений
6) Форма контракту	Проста	Складна
7) Моніторинг після інвестицій	Активний, суворий	Стратегічний
8) Залученість до управління	Важливо	Менш важливо
9) Наявність фірми	Менш важливо	Дуже важливо
10) Коефіцієнт повернення	Менш важливо	Дуже важливо

Висновки. Отже, фінансування інноваційних проектів має певні особливості у порівнянні, наприклад, із традиційними інвестиційними проектами. Найбільша ефективність при втіленні певного інноваційного проекту може бути досягнута, коли на різних етапах його життєвого циклу у фінансування беруть участь різні типи інвесторів. У зв'язку з цим можна запропонувати введення нового для українського інноваційного бізнесу поняття - *«інноваційного ліфту»* - під яким слід розуміти економічну доцільність фінансування інноваційних проектів різними типами інвесторів на різних етапах життєвого циклу проектів.

Оскільки найбільші труднощі із пошуком фінансових ресурсів, як правило, виникають на початкових стадіях інноваційних проектів найбільшу роль у вирішенні цієї проблеми мають відігравати такі типи інвесторів як «бізнес-ангели» та венчурні інвестори. Ці два типи інвесторів зараз проходять в Україні стадію активного формування. Зокрема «венчурний» капітал є підмножиною прямих приватних інвестицій і охоплює типи фінансування в акціонерний капітал, націлені на розкручування, розвиток початкової стадії розвитку або розширення бізнесу.

Сучасну ситуацію, що склалася в економіці України, відрізняє той факт, що за наявності в країні значних фундаментальних і технологічних наробіток, відбувається зниження активності інноваційної діяльності, пов'язаної передусім із браком власних коштів у підприємств і обмеженістю бюджетного фінансування. Вирішення наявної на сьогодні проблеми збільшення обсягів вітчизняного виробництва можна зумовити двома чинниками: збільшенням купівельної спроможності підприємств і населення і зростанням конкурентоспроможності товарів вітчизняного виробника на внутрішньому і зовнішньому ринках. Інноваційний шлях розвитку економіки якраз і забезпечує цю конкурентоспроможність шляхом постійного оновлення технологій, товарів і послуг різноманітного призначення, стабілізацією і розширенням ринків збуту, ефективним використанням науково-технічного потенціалу і стимулюванням його зростання.

Перспективи подальших досліджень. Період 2010-2015 рр. має стати важливим етапом пришвидшення економічного та соціального розвитку України шляхом здійснення прогресивних структурних перетворень в економіці, втілення значних інноваційних проектів та значного поліпшення діяльності ринкових інститутів. Створення умов для ефективного і динамічного економічного зростання, що базується на інвестиціях та інноваціях, які забезпечують структурно-технологічну модернізацію вітчизняної економіки та стабільне підвищення добробуту громадян України, стає головною стратегічною метою макроекономічної політики держави в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України, - 2003, № 18, № 19-20, № 21-22. - Ст. 144.
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» // Відомості Верховної Ради України, - 2002, № 36. - Ст. 266.
3. Рибицький В.Б. Аналіз та прогноз інноваційно-інвестиційної діяльності / В.Б. Рибицький, В.В. Саботюк // Інвестиції та інноваційний розвиток. - 2009. - №1. - С. 19-28.
4. Піратовський Г.Л. Бізнес-ангели як джерело формування венчурного капіталу // Наука та інновації. - 2008. - № 3. - Т. 4. - С. 55-74.
5. Кузнецова І.С. Інститут венчурних інвестицій: стан та перспективи розвитку в Україні // Наука та інновації. - 2008. - № 1. - Т. 4. - С. 87-95.
6. Нежиборець В. Венчурне інвестування в Україні: стан та перспективи // Теорія і практика інтелектуальної власності: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ndiiv.org.ua/index.php/2009-05-25-13-09-10/266-2009-10-07-11-27-58>

Ключові слова: інноваційний проект, життєвий цикл інноваційного проекту, джерела фінансування інновацій, бізнес-ангели, венчурні інвестори, «інноваційний ліфт»

Ключевые слова: инновационный проект, жизненный цикл проекта, источники финансирования инноваций, бизнес-ангелы, венчурные инвесторы, «инновационный лифт»

Key words: innovative project, project life cycle, sources of financing of innovations, business-angels, venture investors, «innovative lift».

УДК 330.341.1:338.32

Уханова І. О., старший викладач
Одеський державний економічний
університет, м. Одеса

ТЕХНОЛОГІЧНІ ПАРКИ ЯК ЧИННИК СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Уханова І.О. Технологічні парки як чинник стимулювання розвитку інноваційної економіки в сучасних умовах. В статті визначається поняття «технологічний парк». Окреслено мету їх діяльності, аналізується роль та функції технологічних парків в ринковій економіці розвинутих країн та у країнах із транзитивним типом економіки. Визначається вплив функціонування технологічних парків на формування та функціонування інноваційного типу економіки.

Уханова И.О. Технологические парки как фактор стимулирования развития инновационной экономики в современных условиях. В статье определяется понятие «технологический парк». Определяется цель деятельности, анализируется роль и функции технологических парков в рыночной экономике развитых стран и в странах с транзитивным типом экономики. Оценивается влияние функционирования технологических парков на формирование и функционирование инновационного типа экономики.

Ukhanova I. Technology parks as a factor stimulating the development of an innovative economy in modern conditions. The article defines the concept of "technology park". Determined by the purpose of their activities, role and functions of technology parks in the market economies of developed countries and countries with transitive economy type. The